

Nature experience at its best!

Join us at the educational trail and explore the Ore Mountains raised bogs. It is a natural habitat of several animal and plant species adapted to the extreme conditions of the bog. One of the eye-catching plant species of Stengelhaide is **hare's tail cottongrass** (*Eriophorum vaginatum*) and **common cottongrass** (*Eriophorum angustifolium*) with its white almost hair-like leaves. The visitors can observe **bog cranberry** (*Vaccinium oxycoccos*) and also **bog blueberry** (*Vaccinium uliginosum*) – maybe with larvae of the protected butterfly **moorland clouded yellow** (*Colias palaeno*) feeding on their leaves. We can also observe the protected butterfly species of **scarce copper** (*Lycaena virgaurea*), **viviparous lizard** (*Zootoca vivipara*) or **common adder** (*Vipera berus*).

Peat bog Stengelhaide is situated in the central part of the Ore Mountains near the Czech border between Reitzenhain and Kühnhaide. Visitors can follow a 2 km long educational trail, at an altitude of approximately 760 metres above sea level, to get information and experience the nature.

You can observe the bog from spring till autumn.

View into the history

Peat was formed in deep layers of the Ore Mountains plateau. Peat mosses, cottongrass and other typical plants of wetland areas could not decay without oxygen under the water surface. This is how the gradually thicker layer of peat was formed. The original area of Stengelhaide bog was approximately 110 hectares with thickness of almost 6 m of peat layer. Peat was extracted since the Middle Ages and later since 1830 with several breaks until 1990. Peat was extracted manually at first, later with a special mining technology. Peat mine in Reitzenhain produced peat briquettes, industrial feedstock, peat litter and peat bales. The peat extraction and the building of drainage ditches (for forestry purposes) started the drainage of Stengelhaide bog. Nature park "Erzgebirge/Vogtland" has been involved in the peat bog restoration and its gradual moistening/irrigation since 1992. Nowadays (in Stengelhaide) there can be seen the remains of the original bog and places with different stages of revitalisation. The Educational trail in the peat bog Stengelhaide was established by Zweckverband Naturpark "Erzgebirge/Vogtland" (Administration union) in 2002 as a circuit trail. The log board walk leads the visitors through the bog area and through the former peat extraction area. There are restored biotopes with the typical peat bog vegetation. The restoration of the trail was completely finished by Nature park in a cross border project "Moorevital 2018 – continuing of the peat bog protection in the Ore Mountains" in 2019 and 2020.

How to get to the educational trail?

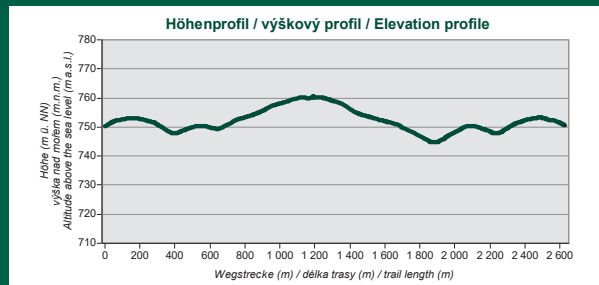
The starting point is in Kühnhaide – when arriving from the Marienberg direction – Brückenstrasse road. You can drop off the car in the small car park. The educational trail leads through the forest (with a solid footpath), through the bog area with board walks made of oak wood. The interpretive panels (trilingual) along the trail present interesting facts about fauna and flora of Stengelhaide. They also contain facts about the formation of the peat bog, about its deterioration and its revitalisation.

Sachsenforst

Allgemeine Infos zum Weg Všeobecné informace ke stezce General information

Wegstrecke:
2,2 km

Dauer:
1½ h

Höhenmeter:
15 m

Schwierigkeits-
grad: leicht

Délka trasy:
2,2 km

Časová
náročnost: 1½ h.

Výškový
rozdíl: 15 m

Stupeň
obtížnosti: lehký

Trail length:
2.2 km

Time:
1½ hour

Altitude
difference: 15 m

Level of
difficulty: easy

Herausgeber/Vydavatel/Publisher:

Staatsbetrieb Sachsenforst
Forstbezirk Marienberg
Markt 3
09496 Marienberg
Telefon: +49 3735 6611-167
Telefax: +49 3735 6611-166
E-Mail: Marienberg.Poststelle@smul.sachsen.de
Internet: www.sachsenforst.de
www.moorevital.sachsen.de

Redaktion/Redakce/Edition:

Staatsbetrieb Sachsenforst
Forstbezirk Marienberg
Projektbüro „Moorevital2018“
Gestaltung und Satz/Vzhled a sazba/
Design and typography:

Druck/Tisk/Print:

Baldauf & Bachmann oHG

Fotos/Fotografie/Photo:

Antje Bloom, Anke Haupt,
Anita Hovorková, Michael Röhlér

Übersetzung/Překlad/Translation:

CZ – Anita Hovorková
EN – Michaela Štítkovcová

Redaktionsschluss/Redakční uzávěrka/ Editorial deadline:

August 2020

Auflagenhöhe/Náklad/Number of prints:

2 x 5.000 Exemplare

Papier/Papír/Paper:

135 g/m² Bilderdruck matt

Bezug/Reference/Reference:

Staatsbetrieb Sachsenforst

Verteilerhinweis:

Diese Informationsschrift wird von der Sächsischen Staatsregierung im Rahmen ihrer verfassungsmäßigen Verpflichtung zur Information der Öffentlichkeit herausgegeben.

Sie darf weder von Parteien noch von deren Kandidaten oder Helfern im Zeitraum von sechs Monaten vor einer Wahl zum Zwecke der Wahlwerbung verwendet werden. Dies gilt für alle Wahlen.

Europäische Union, Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung,
Evropská unie, Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg VA / 2014 – 2020

Ústecký kraj

LANDESAMT FÜR UMWELT,
LANDWIRTSCHAFT
UND GEOLOGIE

STAATSBETRIEB
SACHSENFORST

Auf Moor-Entdeckungstour Objevitelská túra rašeliništěm Explore the peat bog

Moorlehrpfad/Naučná stezka rašeliništěm/
Educational trail Stengelhaide

Naturpark
ERZGEBIRGE
VOGTLAND

Nationale
Naturlandschaften

Sachsenforst

! Der Lehrpfad ist nur für Fußgänger und nicht für Kinderwagen, Fahrräder und Rollstühle geeignet.

Naučná stezka je určená jen pro pěší a není vhodná pro dětské kočárky, cyklisty ani vozíčkáře.

The educational trail is intended for pedestrians only; it is not suitable for baby strollers, cyclists and wheelchair users.

Naturerlebnis pur!

Kommen Sie mit auf den Moorlehrpfad Stengelhaide, um Interessantes über erzgebirgische Hochmoore zu entdecken! Hier leben seltene, an die extremen Moorbedingungen angepasste Pflanzen und Tiere. Besonders auffällig sind in der Stengelhaide das Scheidige und das Schmalblättrige Wollgras (*Eriophorum vaginatum* und *angustifolium*) mit den buschigen weißen Wollschöpfen.

Entlang des Pfades kann der Besucher die Moosbeere (*Vaccinium oxycoccos*) und die Rauschbeere (*Vaccinium uliginosum*) entdecken, von den Blättern letzterer sich die Raupen des sehr seltenen Hochmoor-Gelblings (*Colias palaeno*) ernähren. Häufiger anzutreffen sind der besonders geschützte Dukatenfalter (*Lycaena virgaureae*), die Waldeidechse (*Zootoca vivipara*) oder die Kreuzotter (*Vipera berus*).

Das Mooregebiet Stengelhaide liegt im Mittleren Erzgebirge nahe der tschechischen Staatsgrenze, zwischen den Ortschaften Reitzenhain und Kühnhaide. Besucher können auf einem ca. 2 Kilometer langen Lehrpfad, der durch ein Hochmoor auf etwa 760 Meter ü. NN führt, viele Informationen und Eindrücke erhalten.

Vom Frühling bis zum Herbst können Sie die Stengelhaide vom Lehrpfad aus beobachten.

Ein Blick in die Geschichte

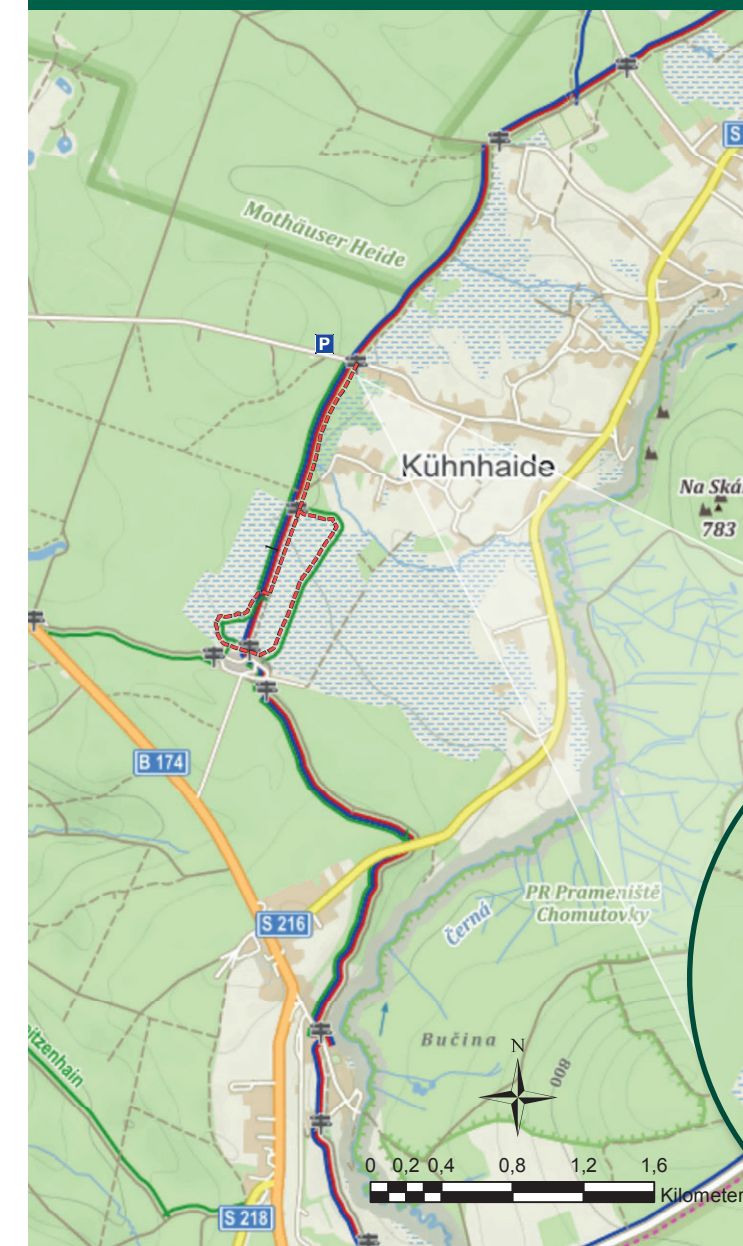
Die Torfbildung im Erzgebirge begann vor vielen Tausend Jahren in den Senken des Gebirgsplateaus. Torfmoose, Wollgräser und andere typische Pflanzen vernässter Standorte konnten sich unter der Wasseroberfläche und unter Luftabschluss nicht zersetzen. So entstand eine immer dicker werdende Torfschicht.

Die ursprüngliche Ausdehnung der Stengelhaide betrug etwa 110 Hektar mit einer Torfmächtigkeit von bis zu 6 Metern. Bereits im Mittelalter und ab 1830 baute man hier Torf erwerbsmäßig und mit Unterbrechungen bis 1990 ab. Das geschah anfangs in Handarbeit, später unter Einsatz spezieller Fördertechnik. Das Torfwerk Reitzenhain produzierte Brenntorf, Industrietorf, Torfstreu und Torfballen. Mit dem Abbau und der Anlage von Entwässerungsgräben für die forstliche Nutzung der Stengelhaide wurde die Entwässerung intensiviert. Erst seit 1992 gibt es besonders vom Naturpark Bestrebungen, den Torfkörper schrittweise wieder zu vernässen. Gegenwärtig sind in der Stengelhaide noch Reste des ursprünglichen Moores und Flächen mit unterschiedlich fortgeschrittenen Regenerationen zu sehen.

Der Lehrpfad wurde vom Zweckverband Naturpark „Erzgebirge/Vogtland“ bereits im Jahr 2002 als Rundweg angelegt. Der Bohlenweg führt die Besucher durch die Moorfläche und den ehemaligen Torfstich, wo sich renaturierte Lebensräume mit typischer Moorvegetation ausbreiten. In den Jahren 2019 bis 2020 erfolgte im Rahmen des grenzüberschreitenden Projektes „Moorevital 2018 – Fortgesetzter Moorschutz im Erzgebirge“ vom Naturpark seine komplette Erneuerung.

Wie und wo zum Lehrpfad?

Der Ausgangspunkt befindet sich am Ortseingang Kühnhaide aus Richtung Marienberg, an der Brückenstraße – hier besteht die Möglichkeit, das Auto auf einem kleinen Parkplatz abzustellen. Der Lehrpfad führt über festen Waldboden, Torfabschnitte und zwei Bohlenwege aus Eichenholz. Die dreisprachigen Informationstafeln entlang des Lehrpfades enthalten Wissenswertes über die Tier- und Pflanzenwelt der Stengelhaide, zur Entstehung und Zerstörung des Moores und zur Revitalisierung.

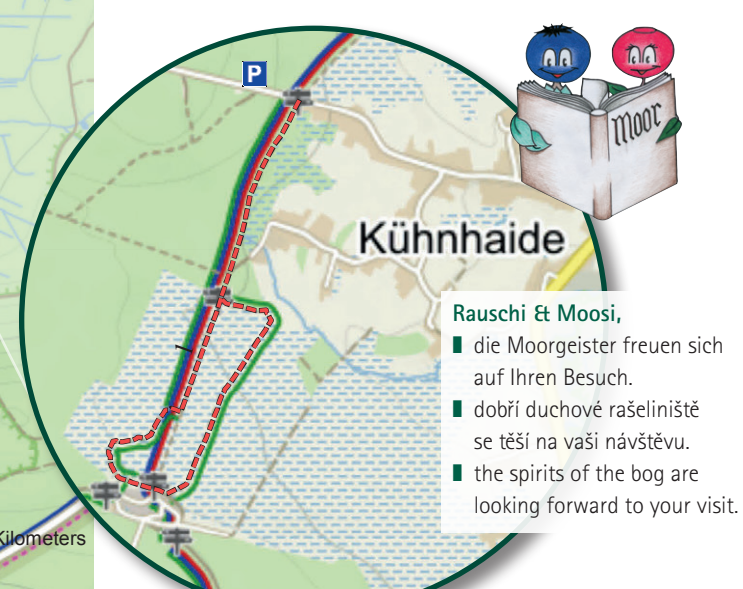

Zkrátka přírodní zážitek!

Pojďte s námi po naučné stezce Stengelhaide a objevte zajímavosti krušnohorských vrchovišť! Žijí zde výjimečné rostlinné a živočišné druhy, přizpůsobené extrémním podmínkám. Ve Stengelhaide vás upoutá především suchopýr pochvatý a úzkolistý (*Eriophorum vaginatum* a *angustifolium*) s huňatými bílými chmýry. Podél stezky může návštěvník shlédnout klikvu bahenní (*Vaccinium oxycoccos*) a také vlochyni bahenní (*Vaccinium uliginosum*), na jejichž listech se žije jedna z posledních housenek velmi vzácného motýla žlutáška borůvkového (*Colias palaeno*). Často zde lze spatřit zvláště chráněného motýla ohniváčka celíkového (*Lycaena virgaureae*), ještěrku živorodou (*Zootoca vivipara*) nebo zmiji obecnou (*Vipera berus*).

Rašeliniště Stengelhaide leží ve střední části Krušných hor mezi osadami Reitzenhain a Kühnhaide, v blízkosti české státní hranice. Návštěvníci mohou na cca 2 km naučné stezce, která vede v nadmořské výšce 760 m vrchovištěm, získat mnoho informací a zážitků.

Od jara do podzimu můžete ze stezky pozorovat rašeliniště.

- Rauschi & Moosi,**
- die Moorgeister freuen sich auf Ihren Besuch.
  - dobří duchové rašeliniště se těší na vaši návštěvu.
  - the spirits of the bog are looking forward to your visit.

Náhled do minulosti

Rašelina vznikala v Krušných horách před mnoha tisíci lety v terénních prohlubních krušnohorského plata. Rašeliničky, suchopýry a jiné typické rostliny mokřadních stanovišť se nemohly pod vodní hladinou bez přístupu vzduchu rozkládat. Takto vznikala stále silnější vrstva rašeliny.

Původní rozloha rašeliniště Stengelhaide zaujímala zhruba 110 ha s mocností rašeliny až 6 metrů. Ve středověku a od r. 1830 se zde těžila rašelina pravidelně, vyjma několika přestávek, a to až do roku 1990. Dělo se tak zpočátku ručně, později s nasazením speciální dobývací techniky. V dobývacím prostoru v Reitzenhain se produkovalo palivo, průmyslové látky, podestýlka a balená rašelina.

Těžbou rašeliny a založením odvodňovacích kanálů pro lesnické účely se ve Stengelhaide odstartovalo odvodnění. Od roku 1992 se zasazuje o postupné zavodnění tohoto rašelinného tělesa především účelový svazek Přírodní park „Erzgebirge/Vogtland“. V současné době jsou ve Stengelhaide ještě k vidění zbytky původního rašeliniště a místa s různými pokračujícími regeneracemi.

Naučná stezka rašeliništěm Stengelhaide byla založena účelovým svazkem Přírodní park „Erzgebirge/Vogtland“ již v roce 2002 jako okružní trasa. Povalový chodník vede návštěvníky napříč rašeliništní plochou a bývalým dobývacím prostorem, kde se nacházejí obnovené biotopy s typickou vegetací rašelinišť. V letech 2019 a 2020 byla stezka v rámci přeshraničního projektu „Moorevital 2018 – pokračování ochrany rašelinišť v Krušných horách“ kompletně Přírodním parkem obnovena.

Kudy k naučné stezce?

Nástupní místo se nachází u vjezdu do Kühnhaide ze směru od Marienbergu na silnici Brückenstraße. Zde je možnost odstavení auta na malém parkovišti. Naučná stezka vede po pevně lesní půdě, rašelinnými úseky a dvěma povalovými chodníky z dubového dřeva. Trojjazyčně informační tabule podél stezky obsahují zajímavá fakta o živočišné a rostlinné říši Stengelhaide, o vzniku a zničení rašelinišť a jejich revitalizaci.